

Magisterská otázka

Otázka č. 7 c) Fenomén hranic (vznik, typy, funkce, změny).
Politická mapa světa a její vývoj.

Obsahová struktura otázky:

- 1) Základní vymezení státu, jako subjektu s národní suverenitou. Základní znaky státu.
  - 2) Politická mapa světa – historické přístupy k dekolonizaci světa. Vznik suverénních států – přístupy k získání nezávislosti.
  - 3) Státní území – základní vymezení. Zvláštní případy vymezení státního území.
  - 4) Státní hranice – fenomén hranic. Historie, typologie hranic.
-

Věcná náplň otázky:

AD1) Základní vymezení státu

- ☒ Stát jako subjekt mezinárodní práva. Mezinárodní definice a přístupy k vymezení pojmu „stát“.
- ☒ Postavení státu na politické mapě světa.
- ☒ Vznik nejstarších států světa.
- ☒ Základní znaky státu (státní území, obyvatelstvo, státní správa – funkčnost složek – legislativní, exekutivní a soudní, společný komunikační prostředek, fungující ekonomika).

AD 2) Politická mapa světa

- ☒ Dekolonizace světa ve 20. století z pohledu jednotlivých světadílů.
- ☒ Vznik suverénních států světa – přístupy k získání nezávislosti.
  - ☒ Nacionalismus.
  - ☒ Separatismus.
  - ☒ Iridentita.
  - ☒ Terorismus /definice, typologie, vztah k suverénním státům světa/.

AD3) Státní hranice (typologie, vymezení)

- ☒ Státní hranice jsou smluvní linie v terénu, které oddělují území jednoho suverénního státu od území jiného suverénního státu nebo od území, které nepodléhá suverenitě žádného státu.

- Ve skutečnosti není linie, ale plocha ohraničující „prostor suverenity“ daného státu!
- Starověk a středověk: neexistovaly hraniční linie, ale (po)hraniční pásy (*terranullius*).
- Hraniční pásy byly zpravidla vylidněné a často měly i obrannou funkci
- Široké byly v neproduktivních oblastech, zužovaly se se vzrůstající hustotou zalidnění.
- 1659 tzv. pyrenejská smlouva – první oficiální liniová hranice.
- Vytýčení hranice – 4 fáze:
  - Alokace – Dohoda na politické úrovni o změně hranic.
  - Delimitace - Určení přesného průběhu hranic na mapách velkých měřítek. Většinou spojeno s terénním šetřením, ověřováním majetkových poměrů, dopravní dostupnosti apod.
  - Demarkace - Vyznačení hranic v terénu tak, aby byl jejich průběh snadno identifikovatelný.
  - Administrace - Údržba a pravidelná obnova hraničních znaků. Sledování přirozených změn hranice. Hraniční kontroly atd.
- Neexistuje žádné obecně přijímané pravidlo, které hranice jsou „spravedlivé“ a které „nespravedlivé“, neuplatňují se precedenty.
- Nesplavné řeky: hranice vede ve středu toku (tzv. střednice / medianline). Splavné toky: hranice vede středem plavební oblasti toku. Pohoří: hranice vede po rozvodnici. Jezera: hranice vede po ekvidistantě, platí ale zásada, že zdroje pohraničních jezer mají být využívány pohraničními státy rovnoměrně.
- Hranice v terénu - Hraniční znaky; Hraniční ploty; Hraniční valy; Hraniční zdi
- Typologie hranic:
  - Hranice suchozemské.
  - Hranice mořské.
  - Hranice mezi dvěma státy.
  - Hranice státu a otevřeného moře.
  - Hranice státu a kosmického prostoru.
  - Přírodní hranice (vedou po přirozené – v přírodě viditelné – linii).
  - Umělé hranice (nemají tuto vazbu) – etnické, historické, astronomické, geometrické.

AD4) Změny hranic po roce 1989

- Rozpad Sovětského svazu (vznik SNS, vznik samostatných 15-ti republik)
- Středoevropský prostor (ČSSR x ČSFR x ČR x SR; NDR x DDR x SRN)
- Balkánský poloostrov (od Jugoslávie po Srbsko)

Studijní literatura:

1. BAAR, V., RUMPEL, P, ŠINDLER, P.: Politická geografie. Vyd. 1. Ostrava : Ostravská univerzita, 1996. 91 s. Učební texty Ostravské univerzity. Obsahuje bibliografii.
2. BAAR, V.: Národy na prahu 21. století. Emancipace nebo nacionalismus? Ostrava: OU+Tilia, 2002. 416 s.
3. IŠTOK, R.: Politická geografia a geopolitika. Prešov: Prešovský univerzita v Prešově, 2004. 392 str. ISBN 80-8068-313-1.
4. IŠTOK, R. Štát na politickej mape sveta. Politickogeografické a geopolitické aspekty. In Geografické práce 7. Prešov: KGG FHPV PU, 1997. 172 s.
5. JEHLIČKA, P., TOMESŠ, J., DANĚK, P. (EDS.): Stát, prostor a politika. Vybrané otázky politické geografie. Praha: KSGRR PŘF UK, 274 s.
6. LNĚNIČKA, L.. *Přednášky ke kurzu*. Brno: Masarykova univerzita Brno, Pedagogická fakulta, 2009.